

Otázka: Sociální útvary

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): Mael

Sociální role

- soustava předem daného nebo vyžadovaného chování

Georg Herbert Mendel

- osvojujeme si soc. Role v procesu sociálního učení
- role mohou být vzájemně v konfliktu, musíme se je učit vhodně spojovat
- lze se s ní ztotožnit nebo odmítnout
- role nemají stejnou váhu
- skupinové (člen týmu) x individuální (syn)
- nucené (žena, dítě) x volitelné (divák v kině)
- krátkodobé (cestující ve vlaku) x dlouhodobé (rodič)
- pronikající se (student + kamarád) x vylučující si (stařec + chlapec)

Konflikt sociálních rolí - Robert King Merton

- v rámci jedné role (zaměstnanec - loajální i ambiciózní)
- mezi rolemi (student x zaměstnanec)
- já vs. role (nevěrný manžel)
- nositel role a role samotná (nositel na ni nemá - např. Inteligencí)

Sociální pozice

- místo jedince ve společnosti na základě určitých vlastností: věk, pohlaví, peníze

Sociální status - trvalejší pozice → hodnota postavení v daném sociálním útvaru

- a) vrozený
- b) získaný
- c) připsaný - získaný bez vlastního přičinění v důsledku sociálních okolností

Sociální mobilita - možnost jedinců měnit svůj sociální status uvnitř soc. systému

P. A. Sorokin (1927)

- horizontální mobilita: prostorová či profesní změna, nemění se výše soc. status
- vertikální mobilita: vzestup či sestup v rámci stratifikačního prostoru společnosti
- vysoká míra mobility = otevřená společnost
- intergenerační (změna pozice dětí proti rodičům) x intragenerační (život jedince)

Sociální stratifikace - stratum = vrstva

Max Weber

- rozdělení (rozvrstvení) společnosti, základem je nerovnost
- společnost - lidská pospolitost s fyzickou, biologickou a psych. stránkou
- společnost se rozděluje z důvodů: dělby práce, věku, zkušeností, zájmů
- horizontální dělení: nelze stanovit kritérium horší x lepší, podle věku
- vertikální dělení - diferenciací autority, vyjádřena hierarchie

Základní 3 osy rozdělení - Gerhard Lenski

- a) majetek
- b) vzdělání
- c) moc

Lokální seskupení a útvary

- Sociální kategorie
- Agregáty
- Sociální skupiny

1. Sociální kategorie

- soubor osob, vykazující alespoň jeden shodný znak – např. zaměstnanec

2. Agregáty

- sdružení lidí na prostorovém principu, spojení jen fyzickou blízkostí (spolužáci)
- **Dav** – skupina osob, která se shromáždila na tomtéž místě na základě podnětu
  - klasifikace davu: (Gustav Le Bon)
  - **1) davy sociálně strukturované:** spojené místem a společným zájmem, plánované uskupení, není v rozporu se zákonem
    - a) posluchačstvo (diváci)
    - b) plánovaný expresivní dav (manifestace)
  - **2) náhodné davy** – neplánované, chovají se podle zákona, ale neeticky
    - a) divácké davy (čumilové – např. Okolo dopravní nehody)
    - b) panické davy (lidi utíkající z hořící budovy)
    - c) znepríjemňující davy (lidi stojící ve frontě)
  - **3) nezákonné davy**
    - aktivní expresivní davy
    - a) rebelující davy (dělníci vs. roboti)
    - b) lynčující davy (rozhodují o trestech)
    - c) drancující davy (zombie apokalypsy)
    - d) amorální davy (opilci, fotbaloví fanoušci, orgie)

Teorie davového chování - Gustav Le Bon (Psychologie davu)

- potlačení a ztráta identity, výrazná převaha původních, primitivních instinktů a emocí nad rozumem
- ztráta morální odpovědnosti a kontroly
- člověk je v davu anonymní a má pocit bezpečí před sankcemi

3. Sociální skupiny

- dvě nebo více osob, které jednají společně, mají určité cíle a zájmy, jejich jednání je organizováno a regulováno, vzájemně komunikují, mají vlastní identitu (my - oni)

Klasifikace:

- **1. podle velikosti**
  - a) malé - 2-30 (není důležité), musí se velmi dobře znát
  - b) velké - znají se povrchně, profesionální - třída, kancelář
- **2. podle typu vazby**
  - a) formální - život skupiny je řízen normami
  - b) neformální - závislá na aktivitě členů - kamarádi
- **3. podle stability**
  - a) přechodné - krátkodobé, do 1. roku - návštěvníci kina
  - b) dlouhodobé - směřují k naplnění dlouhodobých cílů
- **4. podle vlivu na formální individua**
  - a) primární - intimita, sympatie (G.Cooley)
  - b) sekundární - bez kontaktů (E.W.Burgess)

Referenční skupina

- taková skupina lidí, s jejíž hodnotami, vzorci chování se člověk identifikuje

Sociální instituce a organizace - Georg Simmel

- **Instituce** – sociální útvar se zvláštním postavením
  - soubor právně upravených vztahů mezi lidmi (systém – jak a co dělat)
  - organizující a řídicí složka určitých společenských systémů, tvoří jádro kultury
  - školství, zdravotnictví, náboženství, rodina, soudnictví...
- **Organizace** – sociální útvar mající blízko k soc. Skupině
  - konkrétní, strukturovaný, ohraničený, vymezený, společenský útvar
  - znaky:
    - 1) jednoznačná orientace na cíle (výroba, zisk, výkon)
    - 2) diference pozic (pyramida)
    - 3) budování vlastní identity (propagace, image na veřejnosti)
    - škola, nemocnice, kostel

Sociální rituály

- ustálený model individuálního či kolektivního chování, založený na pravidlech přijatých v soc. skupině, umožňují zvládat společenské situace, regulují lidské chování oslavné (přípitky), krizové (válečné tance, pokřiky), trestání (pomsta, prokletí), úcty a zdvořilosti (pozdravy, podání ruky)